

60 • LAT POLSKIEJ • SZKOŁY MATEMATYCZNEJ

Jednym z matematyków, którzy wywarli głęboki wpływ na rozwój matematyki polskiej był Zygmunt Janiszewski. Urodził się on w roku 1888 w Warszawie, a po uzyskaniu w roku 1912 stopnia doktora w Paryżu, został w roku 1915 profesorem matematyki odrodzonego Uniwersytetu Warszawskiego. Żył krótko, bo już w roku 1920 zmarł we Lwowie w 32 roku życia. A więc był profesorem UW jedynie przez lat 5. W tym jednak krótkim okresie wpłynął on w decydujący sposób na dalszy rozwój matematyki polskiej, a w szczególności na powstanie tzw. Warszawskiej Szkoły Matematycznej.

Prace badawcze Z. Janiszewskiego należą do topologii, a więc do działu matematyki, zajmującego się specjalnie głębokimi własnościami przestrzeni. W szczególności jest on autorem pięknego twierdzenia dotyczącego rozcinania płaszczyzny przez jej podzbiory, zwanego twierdzeniem Janiszewskiego. Twierdzenie to stanowiło punkt wyjścia dla aksjomatycznego ujęcia topologii płaszczyzny, uzyskanego następnie przez K. Kuratowskiego.

W czasie działalności prof. Janiszewskiego, topologia — jak również takie działy matematyki jak teoria mnogości, podstawy matematyki i teoria funkcji rzeczywistych, były jeszcze w stadium początkowego rozwoju. Wśród wówczas działających matematyków polskich, w topologii pracowali prof. S. Mazurkiewicz i częściowo prof. W. Sierpiński. W teorii mnogości, jak również w podstawach matematyki — prof. W. Sierpiński, a jednocześnie rozwijała się w Warszawie logika matematyczna, której przedstawicielami byli prof. Łukasiewicz i prof. Leśniewski.

Ten stan rzeczy skłonił prof. Janiszewskiego do wysunięcia (w wydawnictwie Nauka Polska) programu skoncentrowania badań matematyków polskich na wyżej wymienionych działach matematyki. Celem tej koncentracji był rozwój twórczości matematycznej w Polsce i zdobycie samodzielnego stanowiska dla matematyki polskiej w skali światowej.

W celu zdobycia tego samodzielnego stanowiska, prof. Janiszewski wysunął koncepcję założenia czasopisma poświęconego wyłącznie pracom badawczym w zakresie topologii i innych działów ściśle związanych z teorią mnogości. Czasopismo to, pod nazwą *Fundamenta Mathematicae*, wśród założycieli którego obok Z. Janiszewskiego figurują S. Mazurkiewicz i W. Sierpiński, powstało w Warszawie, a w roku 1920 ukazał się jego pierwszy tom. Niestety tom ten ukazał się już po przedwczesnej śmierci Zygmunta Janiszewskiego.

Fundamenta Mathematicae były pierwszym na świecie czasopismem matematycznym specjalizującym się — zgodnie z koncepcją Z. Janiszewskiego — jedynie w pewnych działach matematyki. Warto wspomnieć, że w chwili obecnej większość czasopism matematycznych świata przybrała postać mniej lub więcej ustalonej specjalizacji. Tak więc koncepcja zapoczątkowana przez Z. Janiszewskiego okazała się zgodna z naturalnym rozwojem czasopism matematycznych. Mimo to, ukazaniu się pierwszego tomu *Fundamenta Mathematicae* towarzyszył pewien sceptycyzm reprezentowany przez wybitnych matematyków świata, wyrażających wątpliwość, czy czasopismo o tak ograniczonej specjalności będzie mogło się utrzymać. Czas pokazał, że sceptycyzm ten nie był uzasadniony.

FUNDAMENTA MATHEMATICAE

REDAKTOROWIE

STEFAN MAZURKIEWICZ I WACŁAW SIEPIŃSKI

KOMITET REDAKCYJNY

DR STANISŁAW LEŚNIEWSKI DR IAN ŁOKASIEWICZ
DR STEFAN MAZURKIEWICZ DR WACŁAW SIEPIŃSKI
PROFESOROWIE UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO

TOM I

Z SUBWENCJI MINISTERSTWA W K I O P

WARSZAWA 1920

Jeszcze w okresie międzywojennym ukazały się 32 tomy *Fundamenta Mathematicae*. Pismo to zdobyło wysoką pozycję w matematyce światowej, a wśród jego współpracowników — obok matematyków polskich — wystąpiło wielu spośród najwybitniejszych matematyków świata.

Matematyka polska, na której rozwój wywarł tak znaczny wpływ program wysunięty przez Zygmunta Janiszewskiego, nie załamała się w strasznym okresie okupacji, gdy systematycznie tępiona była cała kultura polska. Mimo, iż około 50% twórczo pracujących matematyków polskich zginęło z ręki okupanta, już w roku 1945 ukazał się 33 tom *Fundamenta Mathematicae*, a obecnie liczba tomów tego wydawnictwa, zapoczątkowanego przez Z. Janiszewskiego, osiągnęła już setkę.

W stu tomach *FM* opublikowanych jest 2650 prac badawczych, w tym 1288 z topologii, 536 z teorii mnogości i podstaw matematyki. Wśród 1170 autorów tych prac jest 207 autorów polskich i 963 zagranicznych (wśród nich 557 z USA). Prace ukazują się w tzw. językach kongresowych, przeważnie jednak (zwłaszcza w okresie powojennym) w języku angielskim.

Skoncentrowanie wysiłku twórczego matematyków polskich na wymienionych już nowych działach matematyki (do których w latach dwudziestych doszedł ważny dział analizy funkcjonalnej, zapoczątkowany we Lwowie przez genialnego matematyka polskiego Stefana Banacha) doprowadziło do dużego rozwoju polskiej myśli matematycznej. Matematyka polska dojrzała i w okresie powojennym rozszerzyła pole swego badania, obejmując wiele innych działów, również działów związanych z zastosowaniami.

Należy jednak stwierdzić, że program koncentracji wysunięty przez Zygmunta Janiszewskiego, jakkolwiek obecnie wymagający już pewnej modyfikacji, w decydujący sposób przyczynił się do rozwoju matematycznej myśli polskiej i do zdobycia przez nią liczącej się w skali światowej pozycji naukowej. Fakt ten jest w znacznym stopniu zasługą działalności Zygmunta Janiszewskiego.

18 października 1978

Karol BORSUK

(odczyt wygłoszony w *Radiodelcie*)

